

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Spes & Fiducia, Cuius Iudicisqve Dei, Erga Homines In Hac
Vita Existentes, Firmata**

Stengel, Georg

[S.l.], 1645

Capvt. XVII. Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summèq[ue] misericordis, etiam alioqui desperatis spes veniæ & fiducia addatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49823](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49823)

CAPVT. XVII.

Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summèq; misericordis, etiam aliqui desperatis, spes venia & fiducia addatur?

§. I.

Ab alijs videri ab alijs non videri diuinam bonitatem.

AU diui nonnullos, qui nauali prælio interfuerunt, quod Ioannes de Austria, contra Turcas, felicissime gessit, narrantes, cadauera in mari nantantia internosci potuisse. Siquidem corpora Turcarum prona, at Christianorum supina, atque cœlum aspicientia dicebant natitauisse. Eadem res quotidie accidit ijs, qui in diuinæ bonitatis mare incidunt; alij enim ibi eriguntur ad spem in Deo ponendam; alij suo pte pondere euertuntur, & ita deprimuntur, vt, ad quam oculos habent, non videant bonitatis profunditatem.

§. II.

Diuina misericordiæ, & humane malitiæ magnitudinem simul intuentiam esse.

Hanc utique non vidit Cain, qui dixit:

B b

Maior

Gen. 3. 13. *Maiores est iniquitas mea, quam ut veniam merear; quasi aliquid maius esse possit magnitudine diuinæ bonitatis. Meritò quidem ante oculos versari debet peccatori scelerum enormitas, sed iuxta etiam ponenda est misericordiæ Dei magnitudo. Si quis iam lapsus, & nimio sceleris pondere oppressus desperare iam cœpit, ait Hipponensis Præsul; attendat vulneris magnitudinem, sed non desperet medici potestatem: peccatum enim cum desperatione, certa mors est. Nemo dicat, ego, si iam aliquid mali feci, iam damnatus sum; Deus malis talibus non ignoscit. Cur non addo peccata peccatis, fruor seculo, in voluptate lasciuia, in cupiditate nefaria. Iam perdita spe reparationis, vel hoc habeam, quod video; si non possum habere, quod credo. Deus enim noster sic cautos fecit, quando ceciderunt: sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt.*

S. Augustin.
fin. l. 50.
homil.
hom. 21.

§. III.

Nolle Deum, ut quisquam spe veniæ deturbetur.

Quemadmodum neq; Iudam sic voluit esse desperatum: voluit tamen ipse desperare Iudas penitentiâ ductus, sine diuinæ misericordiæ recordatione. Habebat lachrymas Petrus pio, quas fundebat, affectu: ait D. Ambro-

Ambrosius, non habebat proditor fletus, quibus sacrilegium fateretur: ut, dum suo reus iudicio damnatur, & spontaneo supplicio expiatur facinus: pietas Domini, qui se ipse nollet ulcisci, & diuinitas probaretur, qui conscientiam mentis inuisibili potestate interrogaret. Usque adeo magna est Domini pietas, ut vel, in ipso proditore suo, se se nollet ulcisci; usque adeo magna vis conscientiae, ut, ubi carnifex deest, laqueo se ipsa plectat. Non vult tamen hoc Deus, qui ait: *Nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius a via sua, & viuat.* Itaque de illis non est desperandum, qui adhuc mala sua non solum corrigere nolunt, sed etiam defendere non erubescunt. Sic nec illa ciuitas desperata fuit, de qua dictum est: *Adhuc triduum, & Ninine subuertetur.* In ipso tamen triduo idonea fuit conuerti, orare, plangere, & de poena imminente misericordiam promereri. Ita Augustinus, qui alio loco addit: *Nemo de peccati sui dimissione desperet, quando & veniam meruerunt, qui Christum occiderunt.* Item: *Quid autem conuerso non ignoscitur? Quis homicida desperet? si in spem redditus est, a quo etiam Christus occisus est?* At sunt quaedam scelera, & quoddam genus sceleratorum, de quibus plerique desperant? cum & ipsi (scilicet

S. Ambrosii
lib. 1. cap. 19.
super Lucam
can. 6. 33.

Ezech. 33.
11.
S. Augustini. l. 50.
homil.
hom. 20.

Tract. 30.
in Io. 8.
serm. 36.

auari, luxuriosi, venefici & magi) plerumque soleant desperare? Esse tales, non nego; desperandum tamen illis esse, pernego.

§. IV.

Quanam genera peccantium maxime de spe decidant?

Baronius
1017.

Circa annum Christi 1017. in Aquitania, ante D. Io. Baptistæ festum, tribus diebus, è cælo, pluuia sanguinis cecidit; qui cum in lapidem aut carnem incidisset, non poterat elui; si verò supra lignum lapsus esset, lauabatur. De hac re consultus Fulbertus Episcopus Carnotensis, *per lapidem, inquit, impij, per carnem fornicarij significantur; per lignum medij, qui neq, molles, ut caro, neq, ut lapis duri.* Addit *impios, & fornicarios indelebili nota, in sanguine suo, morituros; medios, per mortis angustiam, saluandos.* Verè lapides sunt homines impij, & indurato corde; apud quos *sanguis sanguinem tetigit, qui peccatum peccato addiderunt; postquam enim toti sunt scelere, velut impuro cruore, inquinati, addunt alium sanguinem, qui priorem deleri non sinit, desperationem.* Quod etiam *carni deditis accidit; qui ad eò plerumque molles sunt, ut existiment, se voluptates corporis non posse abdicare, atque*

que idcirco, in sanguine suo moriantur. Impij illi adamante sunt duriores: adamas hirci sanguine dicitur liquefcere; illi autem neq; Christi quidem sanguine molliuntur. Homines autem carnales Adonidis sanguinem sanguini Christi anteponunt. Hinc ineluibili desperationis nota maculantur; quæ est totius malitiæ complementum. Nam vt D. Chrysoftomus ait, *Peccantes non dolere magis Deum exacerbat, quàm peccare. Hominem quidem exacerbat, & amicos, & vicinos rogas: & siue semel, siue amplius te repulerit iratus, non recedis, sed auges supplicationem; Deo verò tuo exacerbato, oscitas, & recedis, & delictis vacas: quomodo non ex hoc ipso magis irritabis eum? Quapropter dignus es terram subire, nec hunc solem intueri, neq; penitus spirare; quòd tam facilem habens Dominum, & eum exasperas, & exasperans pœnitentiam non agis.*

S. Chry-
soft. hom.
46. ad po-
pulum,

§. V.

*Sanguis Christi optimum antidotum
contra desperationem.*

Quid ergo tanta Dei facilitas? quid patientia? quid clementia exigit? vt ne impij quidem, & toti carnei desperent. Ad hoc Deus homo factus est, ad hoc sanguinem fudit, vt impijs iratum iudicem placaret, vt

Bb 3

homi-

hominem animale[m] spirituale[m] faceret: ut nemo, quantumuis flagitiosus, damnaretur. Qui igitur desperant, desperant tantum quia volunt, non quia debent. Immo non potest desperare, quisquis vult misericordias Domini ante oculos ponere, atque id expendere, quod peccatoribus grauissimis tam benignus pater exhibuit. Si enim eos ex coeno extraxit, qui toti in eo erant sepulti; an non poterunt extrahi, qui pedibus duntaxat luto immerguntur? In altera vita iustitiam suam magis, in hac magis misericordiam suam vult ostendere: quam ut maximè manifestet, manifestat erga maximos peccatores. Pertinacissima sunt quaedam scelera, fateor; sed longè potentius est antidotum sanguis Christi ad sanguinem peccati abluendum. Quid sanguis Christi non posset, si sanguis martyrum tam efficax est, à Christi sanguine vim trahens? Nam vel istum legimus, duros tales, saxeosq; emolliisse, atque molles solidasse in virtutem; ut, infinita Numinis bonitate cognita, omnem mollitiem voluptatè[m]que improbam, in fortitudinem, patientiamq; commutarent; martyrum Deum, usq; ad tormenta exquisitissima, mortem amantium, exemplo.

§. VI.

Sanguis Martyrum quanta sit potentia ad homines à peccatis abducendos, admirando exemplo ostenditur.

Aglais Romana, mulier claritate nataliū, formæ elegantia, fortunæ beneuolentiâ, copiâ diuitiarum insignis; ex genere nimirum patricio, & eorum, qui proconsularem honorem erant consecuti; eam à prima ætate vultus gratiam acceperat, quæ insidias facere & pati posset. Ac, ne malorum vel irritamenta, vel fomenta deessent, tantæ suppetebant opes, vt ad omnem luxum sufficerent. Accedebat, super omnia, periculosissimum iuuentuti venenum, libera viuendi potestas. Absque parentum oculis, absque mariti custodiâ degebat. Vno verbo, sine vlllo metu, domina erat; & quidquid libebat, faciebat; ipsa domi pariter, & pater, & mater familias. Rarò fortuna, quos nimis amat, seriò amat: nam fauor illius, hamus est vitiorum. Cœpit itaque Aglais pecuniâ vt ad voluptatem; cui cum cupediæ non satis facerent, etiam illecebræ turpes quærebantur. Quid expectatis? in tali domo non habitant simul honestas & potestas. Quid autem non faceret præmortui pudor-

Surius' ex
Meta-
phrasse
§. Iunij

ris muliercula? quid non efficeret excetra, quæ delinimentis permulcebat omnes? præcipuè eos, quibus poterat imperare: inter quos illa nec coniux, nec vidua, nec virgo fuit.

Dipsas serpens est, ad inferendam perniciem summè velox: nam quos momordit, siti inardescunt adeò vehementer, vt paulò post moriantur. Talis erat serpens Aglais, immò longè perniciosior; neque enim illi morfu opus erat, sed ex oculis incendia iaculabatur, & tanquam Medusa, aspiciendo necabat. Habuit hæc, in familia sua, aliquem bonorum suorum procuratorem Bonifacium nomine, qui ingenij solertiam, insigni in eam fidelitate ac benevolentia, reddiderat amabiliorem. Inuictus in eo animus, à solo amore & vino vincebatur: cui & forma promotionem dedit, vt ambiretur; & vinum stimulos, ne frustra ambiretur. Siquidem, vbi ebrietas, ibi rarò diu venustas & castitas sociantur. Accedebat occasio dominæ ad vitium, cum authoritate, allicientis. Itaque Bonifacius ceteris in rebus Iosepho par, sola constantia temperantiæque, toto cælo, ab illo distabat. Sinebat enim se, pro pallio, teneri. Cetera cur verbis exprimam,

Antipat.

nam, quæ ne cogitari à quoquam velim? Quod de aquila legimus in polypum ruente, quæ circumplicantibus & pertinaciter adhærescentibus cirris, vnà cum polypo in profundum maris tracta perijt; id de Aglaide, deque Bonifacio affirmare possemus, nisi hanc labem quantamcunque, sanguine elui posse, ille ostendisset, de quo meritò dicitur: *Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.* Nam etsi rectè indelebiles cruentati imbris notas exposuerit Fulbertus de impijs, deque ijs, qui omne tempus Cereri & Libero deberi arbitrantur, quos difficile est corrigere; at tamen tantùm, *apud homines, hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possible sunt;* cuius mirabiles sunt viæ, quibus hominem reducit.

Vigebat, ea tempestate, persecutio Christianorum, & sacrilegus simulachrorum cultus totum simul occupabat Orientem. Ibi erat tormentorum officina, dirum seculis spoliarium; theatrum crudelitatis; omnis immititatis sedes. ibi in corpora humana inagebantur feræ. ibi conspiciebantur de-rosa Martyrum corpora. ibi semiustulati iacebant, qui in tunica molesta coacti sunt

Thef. e.
pig. anth.
lib. 1. tit.
Piscis.

Pl. 106. 1.

Matt. 19.
26.

ambulare. Nec expleuit sanguinarios editionis dies vnus, menses, anni insumebantur. Ipsæ etiam feminae, sexus rudis, insci-
 usq; ferri, ferrum pati cogebantur. Denique minio arenæ, & nouo semper flore, Martyrum sanguine, purpurabantur. Audiit totus orbis de hac Martyrum constantiâ, & tyrannorum laniena. Peruenit fama etiam ad Aglaidem: quæ, tametsi à Martyrû virtute longè abesset, capit tamen Martyrum cruciatus atq; pugnas admirari, victorias æstimare, reliquias desiderare, vt saltem venerari posset, quos voluntas non erat imitari. Iam enim, vel per nuncios, intellecto Martyrû sanguine, calescebat. Quidquid feminae desiderant, vehementer desiderant. Quare etiam Aglais omnino statuit, nulli labori, vel sumptui parcere, vt eiusmodi martyris corpus posset adipisci. Nullus ad id negotium Bonifacio vel fidelior, vel apertior videbatur. Quapropter, sicut ei impuros amores, ita etiam hunc sanctum amorem concedidit; ita igitur, remotis arbitris, eum est allocuta. *Scis, frater, qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis cura esse aliquid, quod expectamus futurum, vt sistamur ante Deum, & pro his graua subeantur suppli-*

supplicia. Ceterum audiui à quodam viro pio, quòd si quis eos, qui propter Christum passi & affecti sunt martyrio, in honore habuerit, & coluerit, magna quedam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi fruatur beatitudine. Multi autem nunc quoque, ut aiunt, pro Christo, pulchra adeunt certamina. Tu verò (etenim iam venit tempus, ut meus ostendat Bonifacius, qua sit in nos affectione) ad hæc mihi inserui, & omni studio eò vadens, prope ad me afferre aliquid è sacris his reliquijs: ut cum eas honorificè deposuerimus, & sacras ædes eis edificauerimus, eos semper habeamus custodes & seruatores. Hæc illa.

Nihil Bonifacius consueuerat Aglaidam negare. Annuente igitur & hinc, aurum, vnguenta & sindonas, ac duodecim equos tradit. Etenim magnus Christianorum amor in reliquias Diuorum, occasionem præbuerat lucri impijs, qui nulli eas, nisi magno precio emtas, dabant. In digressu, dum Bonifacius Aglaidi suæ vltimum vale dicit, per iocum, an vaticinium? addidit: Quid si, o domina, hoc coepto frustrareris; *secunda vero, ut aiunt, nauigatio, meum ad te corpus afferret: fueritne hoc tibi mediocre tui instituti ac scopi solatium, & apud te habendum in honore?*

Non

Non res ista sibi ludos nunc poscit, respondit Aglais: *Deus qui serui formam, propter nos, accepit, & suum effudit sanguinem, ipse ad mea non aspiciat delicta, & mittat Angelum suum ante te, & dirigat gressus tuos.* Dum proficitur Bonifacius, sentit & ipse vim sanguinis per Martyres effusi. Subibat enim eius mentem cogitatio eiusmodi: *Qualia sunt, quæ feci? & qualia sum impuris manibus portaturus?* Hac reuerentiâ tactus sensim cæpit nimiam corporis sui curam deponere; enimuerò eidem pabulum subducturus, carnibus ac vino abstinuit, totâ via; non infrequenter etiam omni cibo. Quod ieiunium, oratione assiduâ ad Deum, decorabat.

In Asiam, & adeò Tharsum vbi venit, tot martyrum fertilem ciuitatem, socijs & equis in hospitio relictis, ipse illico, ne absterfo quidem itineris puluere, in eum se locum contulit, in quo martyres decertabant. In stadiû ingressus conspexit magnam hinc populi multitudinem; inde sanctos varijs quidem tormentis discruciatos, vnum tamen omnibus crimen obijci, *pietatem veramq; religionem.* Tanta erat suppliciorum varietas, vt nemo ferè eisdem, cum altero, subiret cruciatus. Vna interea omnium erat

vox, Christum Deum esse, profitentium. Itaque vnus pendeat capite in terram verso, igne subtus accenso. Alius quatuor lignis extensus cælum sublimis amplectebatur. Erat, quem ductilis ferra medium secabat. Quibusdam manus, quibusdam pedes amputabantur. Nonnullis oculi eradicati diem negabant. Huic palus per collum transactus, pro clauo, erat: illi brachia in diuersum circumacta & crura in dorsum retorta formam monstri inducebant. Fuerunt, quibus ossa omnia plumbeis cæstibus minutatim conterebantur. Quorundam corpora ita erant mutilata, vt, per terram, ritu globi, deuoluerentur. Hæc atq; alia talia generosi athletæ patiebantur, sine gemitu & clamore; immo quasi eorū corpora fierent, inter cruciatus, vegetiora, ita læti ipsi hilaresque, diuinâ virtute eos roborante, hymnos, laudésque Deo concinebant.

Quod tam mirabile, atque humanæ naturæ vires longè excedens spectaculū postquam attentissimè considerauit Bonifacius, perspicuè profectò ostendit, etiam molles olim, & carni totos immersos, posse ad frugem redire, neq; iam poenitentia tantum, sed etiam martyrij capaces esse, diuinâ gra-

tia

tiā aspirante. Itaque primū ad tantam Martyrum constantiam obstupuit; deinde diuinæ opis vim agnouit; postea totus Deo afflatus, ad pares pugnas ineundas, similesq; coronas consequendas, exarsit. Non diu deliberant inflammata desideria: & ignes magni citò erumpunt in propatulum. Itaq; & Bonifacius, extemplo in arenam descendit; *& cum se fecisset manifestū omnibus, Martyres; qui erant omnes viginti, singulatim amplectitur. Deinde etiam, omnibus audientibus, magna voce, Magnus est, inquit, Deus Christianorum: Magnus est, qui athletas, sua ope, adiunxit. Hec cum dixisset, rursus latus adhaerebat Martyribus, cum magno desiderio prensabat, & amplectebatur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ restabant, partes corporis, rogans, ut eorum socius esse, in supplicij coronisque posset. Citatus extemplo, ad iratum Præsidem, denuò se Christianum profitebatur; dijs thura se daturum negat; promissa, minas, carnifices, cruciatus ridet, spernit. Suspenditur ergo pedibus, cæditur fustibus, virgis, flagris, adeò diriter, ut detecta carnibus ossa conspicua essent, oculisque omnium intestina patent. Marmor cædi putauisses. nam, velut*
rupes

rupes, immotus nihil se sentire ostendit; illud solum dolens, se à reliquis Martyribus loco seiunctum esse, quos velut pulchrum fortitudinis exemplar, fixissime intuebatur. Cum nihil videt ictibus effici iudex, iubet vincula relaxari, darique illi tempus respirandi; ac denuò, num vel iam sacrificare dijs velit, interrogat? Sed iterum dentem solido illidit. Respondet enim Athleta: *Ego ad Deos accedam, cum vel sola eorum appellatio sit auribus intolerabilis?* Accensior rursus Præses acutissimas arundines mandat ei, intra vngues, infigi; quod est tormentum longe grauissimum. At Martyr caelo oculos animumque affigens facilius cruciatum tolerauit, quam Præses imperium, quod exerceuit. Ipsa ergo Bonifacij patientiam impatientior factus, liquidum in os eius plumbum infundi imperat. Quo tam immani decreto excitatus heros iterum manus in sublime, cum oculis, extulit, atque ita orauit: Domine mi IESU Christe, qui me præcedentibus tormentis reddidisti fortiolem; nunc quoque ades, & palam ostende, te mihi opem ferre aduersus sathanam & Præsidentem sathanæ ministrum. Vos quoque, ô fortes Christi milites, qui me exemplo vestro, ad
hunc

hunc agonem, inflammauistis, nunc & precibus adiuuate certantem. Acclamauerunt illi, & victoriam finemque martyrij precabantur. Clamorem hunc secuta est tota populi multitudo, quæ, omnibus iam, ad diritatem, paratis, cum & præsidis crudelitate, & Martyrum incredibili lætæque constantia commota esset, vna & mente, & voce, in hæc verba erupit: *Magnus est Deus Christianorum: Magnus es rex, Christe: omnes in te credimus.* Vix ita clamauerant, cum aram impiam euerterunt, & Præsidentem durum lapidibus sunt persecuti; qui vitam suam in fuga positam videns, grandini tam periculosæ se subduxit, relictoque theatro; domi asylum quæsiuit.

Quis non putaret vel Busridem, tanta multitudinis consensione, placatum iri? Habent autem hoc tyranni, vt, ad Pharaonis ingenium, ipsis prodigijs indurentur, fiantque inde peiores, vnde alij emendantur. Interuenit nox; nec quies furorem sedauit, nec diurnæ seditionis recordatio; sed multò hæc magis animum exacerbans, ita irritauit, vt vix lucem expectaret. Cæpta die, iam armatior in theatrum prodit, aduocatôq; Bonifacio, multa contra Christum

stum effutit; plura tamen vicissim, contra inanes Deos, audit. Paratur feralis scena; lebes pice impletur, flamma subijcitur; Martyr iniicitur. Sed contra Deum nulla vis, nulla potestas vnquam præpotuit. Renouata sunt igitur & hîc triumphorum in camino illæforum miracula. Siquidem Angelus de cœlo lapsus, Bonifacium quidem incolumem, in bullientè pice, seruauit; flammam autem in astantes lictores carnificesque excutiens, eadem fecit, quæ olim in Babylone. Nimirum ignis meliùs sciuit tyranno, qui nocentes essent, vel innocentes. Nondum tamen iudex etiam hoc miraculo didicit sapere, sed iussit tanta iam in reliquis mēbris passo caput amputari. Qui, cùm duceretur, mora ad precandum impetrata, stans Orientem versus, alta voce dixit: *Domine mi, Domine Deus, citò me præueniant miserationes tuae, & nunc adsis mihi adiutor, ne mihi malignus aliquid afferat impedimenti, propter ea, quæ in insipientia mihi præcesserunt peccata: sed suscipe animam meam in pace, & inter eos, qui pro te sanguinem effuderunt, & fidem vsque ad finem conseruarunt, me quoque annuera.* Dixit, ceruicem præbuit, è qua secta sanguis & lac fluxit, quo nouo prodigio

gio rursus quingenti quinquaginta viri Christo nomen dederunt; immò à Christo nomen acceperunt. Talis tamque gloriosus exitus fuit illius, qui paulò priùs vitam duxerat minimè gloriosam. Ita mortem, quam vel jocando, vel metuendo prædixerat; est consecutus; sanguine Martyrum, sanguinem illius, ad martyrium, prouocante.

Abluit ergo hic sanguineus imber, è carne, sanguinis notas; & ablutum Deo charum esse miracula docuerunt: vt nemo de diuina miseratione desperet, quisquis hanc tantam audit, vel legit diuinam bonitatem, & dexteram excelsi; cuius mutatio, è coruis columbas; ex immundis Angelos; è scortatoribus martyres facit, denique etiam ex Veneris mancipijs, sanctos. Nam comites, qui cum Bonifacio missi fuerant, pridie in hospitio relictis, harum omnium rerum penitus ignari, per omnem eum ciuitatem, die postero, quæsiuerunt. Non reperiens autem illum, existimauerunt, ambulare per popinas, & vt solebat, bacchari in voluptate, donec in Commentariensem inciderunt, cognoueruntque, martyrem esse, quem illi putauerant scortatorem. Immò cum ille, descripta eius forma habitùque, martyrem
factum

factum affirmasset, vix adduci potuerunt, ut ei fidem adhiberent: *Non nosti*, inquit, *Bonifacium*, qualisnam sit ei vita, & quam propensa ac proclivis ad voluptates, & quam è diametro vitæ repugnet martyrica. Verùm cum postea ad locum ipsi adducti & corpus, & reuulsum inde caput agnouissent, insperata virtute obstupuerunt, ac metuere cœperunt. *Timebant enim*, ne eis aliquid succenseret, quòd eius mentem accusassent, eum iudicantes ex eo solo, quòd præcesserat, & nescientes, quali vitæ principio, qualem & quam jucundum finem imposuisset. Sed mox metum ademit Martyr, se placidè & benignè in eos gerens. Nam postquam caput fuit coniunctum corpori (*Tu es omnium Dominus, ò Christe rex, qui glorificas eos, qui te glorificant*) sensim quidem 1. Reg. 25 aperit oculos: eos autem intuetur amice & placidè loquentis speciem præ se ferens, & ostendens, se eis bene velle, & probrorum, quæ in eum ingesserant, minimè meminisse. Illi verò acerbè flentes, & calidas lachrymas effundentes: *Ne memineris*, dicebant, *serue IESV, nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum caput stulte sumus insectati.*

Fuerunt igitur comites quoq; atq; socij
 Ec 2 huius

huius Bonifacij in ea opinione, non posse, abluī tantas impuritates: sed reipsa edocti, stultitiam suam defleuerunt; & contrarium se expertos, professi sunt, docueruntque, non solum neminem debere desperare, sed etiam de nemine desperari à quoquam o-

Pf. 106. 8. portere; vt *confiteantur Domino misericordia eius, & mirabilia eius filijs hominum.* Sunt enim misericordiæ eius infinitæ, & omnia mortalium scelera incomparabiliter excedunt. Quare, sicut nullum flumen tam est profundum, quod à mari non absorbeatur, ita nullum peccatum tam est enorme, quod diuinæ bonitatis abyssus non possit abolere.

**S. Chry-
sost. hom.
40. ad po-
pulum.**

Magna remedia pœnitentiæ, fratres ait S. Chrysoſtomus, igitur de se ipſo desperet nemo. Nullum enim est animæ incurabile vulnus. In corpore quidem multa sunt talia; in anima verò nullum, & pro illis quidem laborare non desinimus; & pro his torpemus. Nonne vides latronem, quàm brevi tempore curatus est? Non intueris martyres? Non meminit priorum peccatorum Deus; non est, sicut homo, Deus: neque enim exprobrat præterita: neque dicit reuertenti: Quare tantum temporis distulisti? sed cum accesserimus, diligit: & de his non tantum in nouo, sed etiam in veteri testamento habemus exempla.

*exempla. Quid enim Manasse deterius? Deum 2. Paral.
 tamen propitium habuit. Quid Paulo miserius? 33.
 sed factus est Euangelij praco. Quid Mattheo
 deterius? at constitutus est Apostolus. Propterea Jerem. 8.
 dico, neque scenicus desperet; ait enim Ie- Ephes. 5.
 remias: Nunquid qui cadet, non adiciet, ut
 resurgat? Et Paulus: Surge, qui dormis, &
 exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.
 Licet igitur triginta & octo annos habeas in in-
 firmitate tuorum peccatorum, si modo sanus fie-
 ri studueris, adest & nunc Christus, & dicit:
 Tolle grabatum tuum: tantum velis exur-
 gere, ne desperes. ait enim: Vis sanus fieri?
 Si non ergo habes hominem, habes tamen Deum.
 Nec poteris dicere: Dum ego vado, alius ante
 me in piscinam descendit. Nam si volueris in
 fontem pœnitentiæ descendere, nemo prohibet.
 Non absumitur, nec minuitur gratia. Est enim
 fons perenniter emanans, & ex illius abundan-
 tia omnes sanantur.*

Verè hæc Chrysoftomus. Nam, ne Boni-
 facium duntaxat, è vitæ liberioris licentia,
 sanctum esse factum putemus; Aglais quo-
 que, cum qua turpiter consueuerat, à vitio
 inolito destitit; & pœnitentiam illustrem
 egit. Siquidem illi, qui Bonifacium comitati
 erant, reliquias eius, corpus scilicet ac caput

quingētis aureis emptū, atq; amomo, aliisq; odoriferis vnguentis conditum, lineisque inuolucris candidissimis circumdatum, ac capsæ impositum, Tharso Romam perue-
xerunt, nullas vllius alterius Martyris reli-
quias, præ his, eligendas arbitrati. Dum
funt in via, Angelus prænuncius è coelo se-
stitit Aglaidi, eamque iussit suscipere veni-
entem, dominum iam & fratrem Angelo-
rum, quem famulum dimiserat; qui ab ea
honoratus, illi esset futurus vitæ seruator,
& animæ custos. Exterrita illa festinandum
rata, cum clero, Martyri obuiam procedit,
ædem materia insignem, structura elegan-
tem erigit: in illa Bonifacius conditus mira-
multa patrauit. Sed maximè mirum erat,
quòd non corpora tantum, verum animi
etiam inibi sanarentur. Illud mirissimum
exitit, quòd ipsa Aglais, eo loci, alia à se
facta sit. Nam, distributis suis, in pauperes,
opibus omnibus, de cetero honestè vixit, &
ex virtute. Neque enim voluptates tantum
illicitas à se abdicauit; sed, per ipsos quin-
decim annos, ita etiam asperum vitæ genus
amplexa est, delicijs cilicia; conuiujs jeiu-
nia; sermonibus lasciujs orationes oppo-
nens; vt & ipsa miraculis coruscaret. Quam-

is miraculum pulcherrimum vtilissimū-
que fuit; è tali foemina, quæ libidinis sta-
bulum fuerat, exemplum poenitentiae vir-
tutumque factum esse; in quo diuinæ bo-
nitatis profundissima consilia splendue-
runt.

§. VII.

*Nullum esse tantum peccatum, quod per poe-
nitentiam non possit deleri.*

Quæ meritò vnumquemque animare,
possunt, ne, cum Cain aut Iuda, à diabolo se
finat adigi ad desperationem, quasi graui-
tas peccatorum maior sit, quàm Dei mise-
rationes. Ades igitur, peccator, etiamsi, in
peccatis atatem omnem contriuisisti; etiamsi
cum adulterijs homicidia, & omnis generis
crimina cumulauisti; habes misericordem
Deum, qui jurans ait: *Uiuo ego, nolo mortem*
impj, sed ut conuertatur impius à via sua, &
uiuat. Conuertimini à vis pessimis vestris, &
quare moriemini, domus Israël? Nullum pec-
catum est tantum, quod non remitti possit
à tanto. Quid maius est adulterio & homici-
dio? Audi igitur Dauidem de his poenitentem:
Dixi, inquit, confitebor aduersum me iniustitia
meam Domino, & tu remisisti impietatem pec-
cati mei. Propterea Christus peregrinatus in
terra, maxima peccata remisit; latronem in

Ezech. 33.

10.

S. Chry-
sost hom.
6. de poe-
nit.

Paradisum duxit; Publicanum fecit Euangelistam; Paulum blasphemum Apostolum orbis: ut tu peccator, minus desperes, sed peccatum facendo deleas, & salubrem ingrediaris viam. At magna est multitudo iniquitatis tuæ, & super arenam maris? Maior est misericordia Dei. Nam Dei clementia pietasque mensuram non suscipit, neque ipsius bonitas verbo interpretari potest. Tua quidem malitia mensuram habet (cum & Arithmetici profiteantur, se numerum arenæ maris posse dicere) Dei verò clementia & pietas incircumscripta est; ipsa igitur tuam malitiam superat. Cogita scintillam, si in mare ceciderit, num poterit stare & apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam & pietatem: immò verò non tantum, sed & longè supra: nam & pelagus, tametsi magnum sit, recipit mensuram, Dei verò clementia, & pietas mensuram non habet. Hæc S. Chrysostomus. Ob hanc bonitatis suæ immensitatem, Deus, apud Prophetam, postquam dixerat: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemarunt sanctum Israël &c. subiecit: Lauamini, mundi estote &c. si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabit.*

Idem S.
Chryso-
stom. 3. de
Pœnit.

Isa. 1.

albabuntur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Obseruat D. Basilii, colorem coccineum & rubrum, inter omnes colores, esse maximè tenaces, ac ferè indelebiles, immò velut in natiuum colorem conuerti. Quare & peccatum ita adhæret, præsertim impijs, & fornicarijs, quos Fulbertus, supra, dixit, *indelebili nota, in sanguine suo morituros*, ni diuina scilicet gratia vtantur; hac tamen pœnitentiâque qui vtuntur, lauari, mundariq; possunt, & quasi nix aut lana dealbari; etiamsi peccata illorum pondere grauiâ, enormitate cruenta, numero multa, consuetudine inolita, & velut in naturam conuersa videantur. Verè S. Cyprianus: *Quæcunq; necessitas cogat ad pœnitentiam; nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, nec hora extremittas, si pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à venia, sed in amplissimos sinus suos mater charitas reuertentes suscipit prodigos, & velit nolit Nonatus hereticus, semper verè pœnitentes suscipit Christus.*

§. VIII.

Quanta sit, non solùm diuina, sed etiam humana misericordie vis?

Itaque quisquis vel de se, vel de vlllo peccatore,

S. Basil.
homil. de
pœnit.

Vide supra §. 4.

S. Cyprian.
serm.
de cœna
Dominicæ

catore, rem desperatam esse putat, huc oculos reflectat, & respiret. Neque offendi debet quisquam, si videt multa ac grandia quædam peccata, à sic conuerso, antè fuisse perpetrata. Talis ardentius dicere potest:

Pl. 106. 1.

Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.

In magni peccatoris conuersione, magna misericordia ostenditur. Neq; quidquam magna Dei misericordia, magnæ eiusdem iustitiæ prerogat. Vtraque illius est, vtrauis potest vti, pro libertate. Neq; verò iustitia in talibus nulla ostenditur. Bonifacius magna contritione, magno amore Dei, magna potuit

Luc. 7. 47.

peccata compensare, vt diceretur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Deniq; inter tot tormenta, facile potuit luere tot delicta; & tanto sanguine tanta peccata lauare. Quòd si etiam considerare volumus, quid de congruo Aglaidi & Bonifacio fecerit Deus; duas in ijs causas

Surius in eius vita 5. Iunij.

reperiemus. Nam Bonifacius, etiam cum vino & Venere caleret, pecunia erat contemptor magnificentissimus, & ad eas egentibus distribuendas longè liberalissimus, & hospitalitati deditus, si ullus alius. Si quando ergo vidisset aliquos ex viatoribus, aut æstu & siti eliquatos,

aut

aut niue, & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipse festinans hilariter eis ibat obuiam, & rogabat, ut à labore requiescerent: & cum cessissent, in domum suam introductos hospitio benignè accipiebat, & verbis, & factis eorum omnem propulsabat molestiam. Quare non sustinuit Dominus, despicere animam hanc: neque animam Aglaidis, quæ & ipsa in Bonifacij liberalitatem consensit, & multum auri tradidit, ut etiam haberet, quod distribueret pauperibus.

§. IX.

Si Deum erga se volunt misericordem peccatores, sint ipsi misericordes, erga pauperes.

Nimirum beati misericordes, quoniam ipsi Matt. 5. 74 misericordiam consequentur. Hæc sunt iudicia diuinæ bonitatis, ut si quis pauperi det obolum, emat cælum; si panem porrigat, aut aqua frigida haustum, mercede sua non careat. Matth. 9. 40. Qua mercede? Nimirum huius & alterius vitæ. Hinc nihil speciatim dixit, quando dixit: *misericiordiam consequentur*; ut utrumque dixisse censeatur. Quando enim dixit: *Beati pauperes spiritu*; non addidit, quoniam illorum est regnum mundi & cæli, sed limitatè addidit: *Quoniam ipsorum est regnum cælo-*

cælorum. At cum ad misericordiam venit, non ad regnum cælorum duntaxat misericordes remisit, sed misericordiam vicissim spondit, quæ utique sapissime, etiam in hac vita, exhibetur. Vnde & illud habemus:

- Pf. 40. 2.** *Beatus qui intelligit super egenum & pauperẽ; in die mala liberabit eum Dominus.* Dies mala, cum Cassiodoro, potest dies iræ, diésq; iudicij quidem intelligi; sed non tantùm illa dies mala est. Mala est omnis dies, in qua malum patimur; nec, quando in oratione dicimus: *Libera nos à malo*, à iudicio tantùm liberari petimus; sed multò maximè à peccato, & peccati pœnis. Itaque, etiam Apostolo teste, *pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura.* Qua de causâ Pater ille filio suo hoc documentum dedit: *Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini.* Siquidem eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis, ait Seruator.
- 1. Tim. 4. 8.** Vnde etiam, *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur;* sicut non exauditus est Epulo clamans: *Pater Abraham, mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret*
- Tob. 4. 7.**
- Matt. 7. 2.**
- Prou. 2 1. 13.**
- Luc. 16. 24.**

frigeret linguam meam; quia ipse prius non exaudiuit Lazarum ante fores clamantem. Iustè negata est gutta, à quo negata fuit mica. At alijs, quibus frustra dictum non est: *Date, & dabitur*, quia dederunt pauperi, idcirco dat & Deus, siue cum esuriunt, siue cum sitiunt, siue cum ægrotant, siue cum calumniam patiuntur; siue cum periclitantur de æterna damnatione. A Bonifacio igitur, & Aglaide, ô mortales, discite esse misericordes: quia *eleemosyna est, qua facit inuenire misericordiam*. An ignoras, inquit, os aureum, qui iudicem mitigare volunt, non ipso examine caussa, sed priusquam iudicij ingrediantur locum, beneuolum sibi facere, vel amico, vel mediatore, vel præfule, aut modo alio, sibi iudicem conciliare. Igitur & Deo, non sessionis tempore, suadendum. Ante iudicij tempus mitigabilis est, & ideò David ait: *Praoccupemus faciem eius*. Illum magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur; dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium. Nunc verò iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia; magis autem, (si verum dicere oportet) clemens & pius ipse pecunia suadetur, non ipse manu sua, sed

Tob. 12. 9.
S. Chry.
solt. hom.
5. de pe-
nit.

Pf. 94. 2.

sed per inopes accipiens. Da pauperi pecuniam,
& indicem mitigaueris. Hoc & Aglais fecit;
& si facerent aliæ quoque, in malo Aglai-
di pares feminæ, fortasse & ipsæ misericor-
diam consequerentur.

§. X.

*Quam utilis etiam peccatoribus, sit cultus
reliquiarum?*

Sed aliud quoque fecit Aglais, quo sibi
patrocinia conciliauit. Subijt enim illam sa-
lutaris cogitatio ac vehemens quoddam & inui-
ctum desiderium reliquiarum Martyrū. Hinc
Bonifacium ita est allocuta. Scis, frater,
qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis
cura esse aliquid, quod expectamus futurum,
ut sistamur ante Deum, & pro his grania su-
beamus supplicia. Ceterum audini a quodam
viro pio, quod, si quis eos, qui propter Christum
passi sunt martyrium, in honore habuerit & co-
luerit, magna quedam & praeclara eum illinc
ex eo manet remuneratio, & eadem qua illi,
fruetur beatitudine. Hæc est altera causa,
ob quam Aglaidem à Deo non negligi con-
gruum fuit; quia scilicet ipsa Sanctos
Sanctorumque reliquias non neglexit.
Quod r. fecit, exemplo Patriarcharū. Nam
Iacobus Edyssenensis Syrus memorat, Patri-
archam

Apud
Andream

archam Noë, tempore diluuij, ossa primi parentis Adam, intra arcam reclusisse, finitoque diluuiio, illa inter filios suos diuisisse, caputque, tanquam præcipuam partem, præcipuo ac primogenito filio donauisse.

Cuius facti, sunt qui dicant, causam fuisse, venerationem reliquiarum protoplasti. Procopius Gazæus referens diuitias, quas filij Israël ab Aegyptijs mutuò acceptas, in terram promissionis secum deduxerunt, ait:

Hebraei, quia carnalia sectabantur, iussi sunt mutuò accipere argentea, & aurea vasa: Moses elegit viri iusti Ioseph ossa, quæ prætulit immensis thesauris Aegyptiorum. Habétq; huius rei aliquod, in diuinis litteris, fundamentum; dicitur enim: *Tulit quoque, Moses ossa Ioseph secum.* Hos, aliòsque Sanctos imitata est Aglais, in Diuorum reliquijs venerandis.

2. Has venerata est reliquias, quia, vt discretissimus Pater ait: *Deus, qua est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit, & hanc quoque viam nobis à se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capessendam stimulum; relictis scilicet interim, apud nos, Sanctorum reliquijs.*

Nam, post sermonis facultatem, ipsa certè Sanctorum reliquia proximum locum obtinent, ad animas

Masium
super c.
vltim.
Iosuz.

Procop.
Gazæ. in
Exod. 13.

Exod. 13.
19.

S. Chry-
soft. lib.
contra
Gentiles.

animas hominum, in ipsos Sanctos intuentium, ad virtutum earundem emulationem, excitandas; sepulchri enim sancti aspectus in animam nostram inuadens percellit, & exsuscitat, ac perinde afficit, ac si, qui ibi mortuus jacet, preces simul fundat, præsensq; adesse cernatur. Deinde fit, ut qui se sic affectum cernit, mira alacritate gestiens, & quasi alius ex alio recedat. Hoc contigit Bonifacio, qui martyrum certamina spectans, martyr euasit. Hoc euenit Aglaidi, quæ dum voluit martyres, in suis reliquijs, honorare, Martyrum preces meruit; inque ossibus Bonifacij perpetuum habuit vitæ sanctioris exhortatorem. Nam anima quidem illius, in cœlo, pro ea, Deum orauit; corpus autem, ex ipso tumulo, ad quem illa quotidie suplex iacuit, eam exemplo, ad imitationem pœnitentiæ prouocauit. Sic correctæ peccatrici incontinentia, *gloriam ex culpa inuenit*. Si autem hoc sanguis Martyrum potuit; sanguis Christi quid non valebit, qui sanguini Martyrum vim omnem, virtutemque contulit? Seculi sapientes aiunt: *Piaculum est, misereri nos hominum rem malè gerentium*; & aliorum sanguis ad cœlum clamat, ut vindictam impetret: sanguis Christi, clamat ad cœlum, ut

veniam

Plaut. in
Trucul.

veniam impetret; estque tam mitis, ut gloriosum ducat, *misereri hominum*, etiam *rem male gerentium*. Hanc indolem à Magistro suo Sancti trahunt, qui sciunt, misericordiæ esse officium, miseris succurrere.

C A P V T X V I I I .

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam gratiarumq; actionem inuitare.

§. I.

Anima balneum, lachryma pœnitentis.

Anguis Christi Seruatoris tantæ est efficacitatis, ut non ille solùm delere peccata mortalium possit; sed etiam vim conferat sanguini Martyrum peccata propria abluendi, & alienis veniam impetrandi. Neque sanguini tantùm, sed etiam aquis Baptismi, & lachrymarum hanc virtutem indit. Scribit Aristoteles, fontem esse in Sicilia, in quo si aues aliq; animalia suffocata immergantur, reuiuiscant. Et multos audiui oculos testes, qui se vidisse affirmarunt, canes in antrum quoddam Italiae inductos viuos, reductos pestilenti aurâ velut mortuos; qui, si in proximum stagnû iniiciantur, ad se & vitam pristinam redeât.

Aristoteles in Admirandis cap. 28.

D d

Quis